



УДК 821.112.2

**TRANSFORMATION OF ARTISTIC IDENTITY IN GERMAN BAROQUE  
POETRY****ТРАНСФОРМАЦІЯ МИСТЕЦЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В НІМЕЦЬКІЙ БАРОКОВІЙ  
ПОЕЗІЇ****Bitkivska H.W. / Бітківська Г.В.***DSc in Philology, As.Prof. / д.ф.н., доцент*

ORCID: 0000-0002-3131-2686

*Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Bulvarno-Kudriavska, 18/2, 04053**Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Бульварно-Кудрявська, 18/2, 04053*

**Анотація.** У статті аналізується німецька барокова поезія в перекладах українською мовою на матеріалі публікації 1976, 1990 і 1996 років у журналі «Всесвіт». Досліджено особливості репрезентації мистецької ідентичності поетів у контексті барокового світогляду. Визначено основні мотиви й образи як чинники конструювання і трансформації мистецької ідентичності.

**Ключові слова:** мистецька ідентичність, німецька барокова поезія, Мартін Опіц, Андреас Грифіус, Симон Дах, Ангелюс Сілезіус, Абрагам а Санта Клара.

**Abstract.** The article analyzes German Baroque Poetry translated into Ukrainian based on the material published in 1976, 1990 and 1996 in the journal "Vsesvit". The peculiarities of the representation of the artistic identity of poets in the context of the Baroque worldview were studied. The main motives and images were defined as factors of construction and transformation of artistic identity.

**Key words:** artistic identity, German Baroque poetry, Martin Opitz, Andreas Gryphius, Simon Dach, Angelius Silesius, Abraham a Santa Clara.

**Вступ.**

У німецькій бароковій поезії вповні виразилися філософські, соціокультурні, релігійні, мистецькі явища й події XVII століття. Водночас твори поетів бароко пронизані такими етичними й естетичними відкриттями й зізнаннями, що не минають із часом, а з новою силою резонують у сучасному світі і викликають зацікавлення дослідників. Новітній міждисциплінарний інструментарій надає змогу вивчити творчість авторів бароко із залученням різноманітних контекстів, які створюють нові перспективи і аспекти для систематизації [6; 7].

Мета цієї статті – дослідити німецьку барокову поезію у світлі мистецької ідентичності.



### Основний текст.

У межах багатоаспектної проблеми ідентичності мистецька ідентичність загалом і ідентичність поета як митця зокрема має важливе значення. Процес самоусвідомлення і ототожнення себе з Іншим триває для кожної людини повсякчас, а для митця як творчої особистості він особливо напружений, або й драматичний.

Мистецькій ідентичності поетів бароко властиве трагічне світосприйняття через втрату світом ренесансної гармонії [4, с. 186; 3, с. 133]. У німецькій літературі трагічність рецесії буття підсилюється бідуванням і страхами внаслідок Тридцятилітньої війни (1618–1648). Картини Тридцятилітньої війни у віршах затьмарюють усі інші переживання, вони скорботні, сповнені фізичних і душевних страждань. Відчай воєнного лихоліття такий всеохопний, що поети акцентують його ірраціональність: Мартін Опіц (1597–1639) вдається до образу *«незбагнених кар нестямної доби»* [5, с. 141], Андреас Грифіус (1616–1664) підсилює надзвичайність риторичними повторами: *«Відколи світ стоїть, хто знав подібну скруту? / Де ще так владарює тиранії гідь? / Де ще так зло свою задовольняє хіть? / В якому ще краю жорстоким вбивцям духу / Безкарно все мина?»* [2, с. 127].

Зображення воєнних злигоднів у творах різних поетів містить типологічні збіги, зумовлені естетикою бароко. З-поміж них, окрім містичного остраху й розгубленості перед випробуваннями, варто назвати ідею скороминущості життя, часто пов'язану з розчаруванням і мотивом *Vanitas*. Семантика швидкоплинності властива творам з різним мотивним комплексом і стилістичним забарвленням. М. Опіц у вірші *«Часу не гаймо, любя...»* визнає природність вікових змін у житті людини й це не лякає його ліричного героя, а спонукає до утіх, поки можливо: *«Зривай же без утоми / Тремтливий цвіт. / Не вирнемо все' дно ми / З потоку літ»* [5, с. 142]. Відомий вірш Симона Даха (1605–1659) *«Анхен із Тарав»* пронизаний не песимізмом, а переконанням, що справжньому коханню не страшні випробування: *«Бурі і грози лютують, – дарма. / Що вони зроблять із нами двома»* [5, с. 143]. Обидва згадані вірші презентують упевненого в собі ліричного героя, який не показує розгубленості перед плінністю життя чи змінами, бо сприймає їх як щось органічне, відповідне певній існуючій нормі. Перед нами модель діяльнісного героя, який радісно сприймає світ, попри його тлінність, *«мордування, збиткування і смерті»* [Там само].



Ідея скороминушності життя може вирішуватися і у філософській парадигмі пізнання власної богообраності, що спостерігається у творі Ангелюса Сілезіуса (1624–1677) «Без мене, знаю, бог часинки не існує...». Поет усвідомлює божественну суть буття, незалежно від форми існування, можна бути й порошинкою, але у владі Божого провидіння. Поет виражає мистецьку ідентичність через створення антиномічного образу божественного смертного: *«Нездатен я сконать: в мені сконає Бог. / Він житиме, бо я живу за нас обох»; «Я сонце осяйне, промінням власним мушу / В безбарвний океан вписати Божу душу»* [5, с. 145]. Прозорливе розуміння сутності існування спонукає поета звернутися до пересічного смертного з алегоричним повчанням позбавлятися суєтності, створювати душевний спокій і шукати єднання з Богом: *«Хіба тебе женуть? Сам колесом еси, / Забувши спокій, мчиш»; «Людино, сутня стань: сей світ як сон мина. / Події відійдуть, а суть – тривка вона»* [Там само].

Абрагам а Санта Клара (1644–1709) у вірші «Опівнічні музики» мотив суєтності життя людини зображує іронічно: *«Зневаженим і гнаним. / Куди його брести? / Весь світ регоче з дурнів. / Аби, красо, не ти!»* [5, с. 146].

Виразний песимізм притаманний більшості поезій А. Грифіуса. Він пронизує передусім його відомі твори воєнної тематики – «Сльози вітчизни року 1636», «Загибель міста Фрейштадта» [2, с. 125–127]. Трагічність світосприйняття поета урівноважується пластичними образами, які покликані виразити візію неповторної краси земного буття і його нетривалості, скороминушності. Мірилом кращих здобутків людства поет вважає мистецтво: *«Як боляче мені – земля, здається, мертва, / Не воскресить її. О музи чарівні, / Усі ваші пісні згоріли у вогні (...) Скарби усіх мистецтв, що берегли віками, / Тепер, неначе грязь, ми топчемо ногами. / О світу марнота! Як встояти людині, / Коли все те, що час беріг, вже гине нині?»* [2, с. 126].

Риторичне запитання щодо «слова розради» і підтримки для людини в часи лихоліть у бароковій ліриці знаходить відповідь через релігійні мотиви і ідеї неостоїцизму. Проблематика названого мотивного комплексу становить важливий аспект ідентичності поетів доби бароко і є ознакою їхньої глибокої закоріненості у цій добі. Проте «спонтанний динамізм, невтримний рух думки й емоції, злютований у патетичну єдність», «нагромадження образів, різкі контрасти і глибокі антитези, смілива й винахідлива метафоричність» наближає їхню поезію до художніх пошуків сучасності [5, с. 134].

Мартін Гайдеггер розпочинає неспішне міркування про сутність і



призначення поета як такого, про «місце поета в долях світової ночі» рядком з поезії Ф. Гельдерліна «...і навіщо поет в убогий час?» [1, с. 249]. Вихідну тезу М. Гайдеггера про те, що «саме “поети в убогий час” мусять творити саму суть поезії, і там, де це відбувається, можна сподіватися поезії, що включається в долю епохи» [1, с. 230], за аналогією, можна застосувати до творчості поетів німецького бароко. Їхні поетичні твори є визначним сегментом розмаїтого і драматичного XVII століття, але вони створюють унікальний ракурс і багатозначну перспективу для рецепції соціокультурних, політичних і мистецьких проблем сучасності.

### Висновки.

У статті досліджено поезії Мартіна Опіца, Андреаса Грифіуса, Симона Даха, Ангелюса Сілезіуса, Абрагама а Санта Клара як представників німецького бароко в аспекті мистецької ідентичності.

З'ясовано, що мистецька ідентичність в поезії німецького бароко є складним багат шаровим утворенням. Вона відбиває індивідуальні ознаки художнього світу поета як творчої особистості і типологічні ознаки барокового світобачення. Мистецька ідентичність поетів бароко характеризується трагічним світосприйняттям і конструюється мотивів воєнного лихоліття, скороминущості життя, марноти, ідей неостоїцизму, релігійних мотивів тощо.

### Література:

1. Гайдеггер М. Навіщо поети? *Антологія світової літературно-критичної думки XX ст.* Львів: Літопис. С. 230–249.
2. Грифіус А. Поезії. Пер. Олег Жупанський, Григорій Кочур. *Всесвіт.* 1990. №4. С. 125–132.
3. Наливайко Д.С. Сльози вітчизни. *Всесвіт.* 1990. №4. С.133–134.
4. Наливайко Д.С. Світ барокко. *Всесвіт.* 1976. №3. С. 185–206.
5. Поезія європейського барокко. Німеччина. Переклад Леоніда Череватенка. *Всесвіт.* 1976. №3. С. 141–146.
6. Череватенко Л. Розповідь про відхилені переклади. *Всесвіт.* 1996. №4. С. 52–58.
7. Kaminski N., Schütze R. (Hrsg.) *Gryphius-Handbuch.* Berlin-Boston: Walter de Gruyter GmbH & Co, 2016. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=TPB4DwAAQBAJ&pg=-PT5&lpg=>

Стаття відправлена: 10.09.2022 г.

© Бітківська Г.В.